

KVINNOR • KONST • KULTUR

Cora

CORA
NR 81/82
2025

Anna-Stina
Treumund.
Drag, 2009.

99 SEK

TIDSAM 9998-81

RETURVECKA 48

**OCH TUPPEN
GAL I GAZA**

**Basma al-Sharif
på GIBCA**

**KONST
I EXIL**

**Om skammen
och smärtan**

**STINA
WOLLTER
I ATELJÉN**

Konsten och livet

**SAMISK
AKTIVISM**

**Måret Anne Sara
på Tate Modern**

RYSKA KONSTNÄRER I EXIL är dubbelt utsatta i en fientlig omvärld, menar konstnären och kuratorn **Marina Pugina**. Möjligheterna att överleva krymper alltmer. Institutionerna undviker ryska konstnärer och samarbeten länder emellan avslutades i och med anfallskriget.

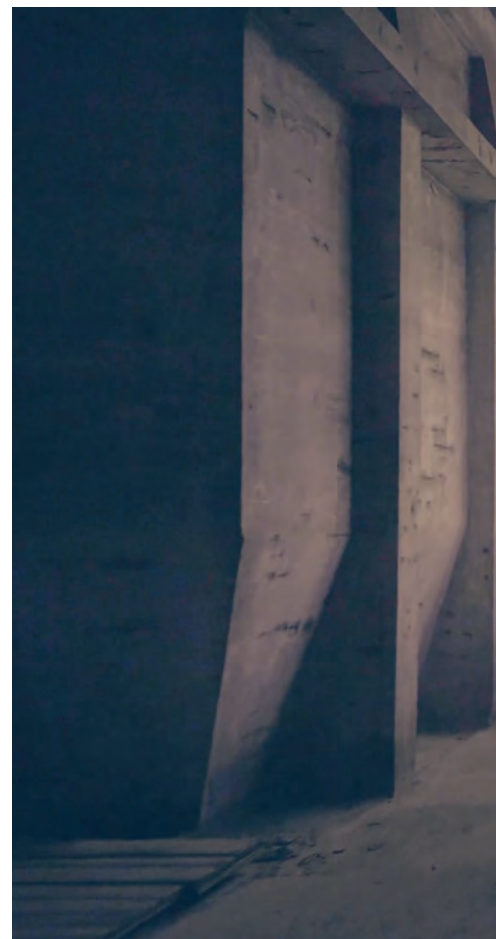
Marina Pugina tvingades själv lämna Ryssland när det blev alltmer osäkert för henne att vara kvar. Hon hade turen att få komma till Sverige genom bland annat Artists at Risk.

Sommaren 2023, efter ett sex månader residens på Björkö Nod, organiserade hon en serie pop up-utställningar med kvinnliga konstnärer som tvingats fly Ryssland. Projektet hette *Common Ground* och visades på det oberoende galleriet Duo Contradiction, ett stort fönstergalleri vid Fridhemplan i Stockholm.

Marina kunde se att det fanns mycket skam och smärta inom den ryska gruppen med konstnärer som befann sig i exil. Utställningar som ignorerade det politiska sammanhanget ansågs tolerera onskans normalitet och det pågående kriget. Det verkade lättare att helt ge upp sin röst och lämna över scenen till offren för angreppet. I kraft av sin födelse befann de sig ju på angriparnas sida, trots att de flytt för sina liv.

Nu har Marina Pugina på nytt kontaktat sina kvinnliga konstnärskollegor för att fortsätta diskussionen kring den påtvingade exilen och hur de lyckats återta sin identitet som konstnärer.

Hon ställde tre frågor till de tre konstnärer; **Alena Tereshko**, **Oksana Yushko** och **Anastasia Veprev**. Konstnärerna och deras svar hittar du här intill!

AV MARINA PUGINA
RYSK
KONST
I EXIL

Att vara ryss är likvärdigt med fienden. Tre ryska konstnärer om skapandets villkor i exilens främlingskap.

Anastasia Veprev,
Stillbild ur video
Enchantment-93,
2018-2020.

ANASTASIA VEPREV

är konstnär, kurator och konstkritiker från Arhangelsk. Hon har en kandidatexamen i historia och en magisterexamen i konstkritik från Smolny College i Sankt Petersburg. Idag studerar Anastasia vid Academy of Fine Arts (HGB) i Leipzig. Hon tvingades lämna Ryssland 2022 tillsammans med sin make och nyfödda son. Via Turkiet kom familjen till Tyskland.

Bakgrunden till flykten var Anastasias arbete som en av redaktörerna för *Nettles*, en digital tidskrift om samtida konst och aktivism i Ryssland. Efter

2022, när yttrandefriheten inskränktes av landets militära censur, förbjöds *Nettles* och när allt fler av Anastasia kolleger blev hotade med fängelse, beslutade hon och maken att fly. Att stanna skulle innebära fängelse och deras son skulle hamnat på barnhem.

I sin konstnärliga praktik arbetar Anastasia Veprev kring teman som minnesstudier och digitaliseringens konsekvenser för konstnärligt utövande.

Arhangelsk är ett av flera centra för pomorerna, ett ursprungsfolk som historiskt sett har bott vid Vita havet och bedrivit näringar som pälshandel och fiske och inte minst

handelssjöfart och skeppsbyggnad. Under sovjettiden utsattes pomorerna för förtryck, landsförvisningar och tvångskollektivering i likhet med andra ursprungsfolk. Som arvtagare till denna kultur har Anastasia Veprev arbetat med att subtrahera motiv från traditionell ornamentik och virkat mattor kring pomorernas historia och deras förstörda kultur.

En matta visar byn Plesetsk Cosmodrome där kärnvapenprov fortfarande utförs. Den andra visar träbaracker som byggdes i centrala Archangelsk under stalintiden. De har länge varit i ett närmast obeboeligt skick, men människor fortsätter att hålla sig kvar. Man kan också se husen som en symbol för förtrycket, människor tvångsflyttades dit.

När Anastasia Veprev bodde i Sankt Petersburg gick hon förbi en byggnad som såg ut som ett konstruktivistiskt monument. Det visade sig vara en fabrik som brukade förse nästan hela Sovjetunionen med kläder. När den stängde i början på 1990-talet var det utan protester. Kanske för att det var mest kvinnor som arbetade där. När en fabrik där det arbetar mest män stänger, blir det vanligtvis mycket oväsen. Hon började undersöka byggnadens historia och involverade sina historikervänner. När de letade bland arkiven hittade de mirakulöst nog en tidning som producerats av fabriken sista året. Det var en skattkammare, som innehöll många intervjuer med arbetarna inklusive deras porträtt och tankar kring de problem fabriken stod inför. Tack vare detta arkiv kunde de rekonstruera fabriken sista år i en video.

Alena Tereshko.
 Foto Kamila Sladowska.

ALENA TERESHKO

är ursprungligen från Sibirien och uppvuxen i Tjeljabinsk i Ural. 2013 tog hon sin examen från S:t Petersburgs konstakademi (Stieglitzakademien) inom programmet Pro Arte Foundation's Young Artist School. Mitt under pandemin 2020 flyttade hon till Helsingfors av familjeskäl, och gör för närvarande sin master vid Konstakademin (Uniarts) i Helsingfors.

– Jag är känd som en konstnär som arbetar med kvinnliga figurer i konsten, kanske rentav som en performancekonstnär med ett feministiskt tillvägagångssätt. Men jag ogillar att bli etiketterad, det känns begränsande. Under de första åren i Finland försökte jag fortsätta med mitt vanliga arbete som var att göra väggmålningar i Ryssland, och åkte fram och tillbaka mellan de båda länderna, men rätt snart blev det ohållbart. Ryssland och Finland har helt olika levnadsstandard och mina pengar gick åt fortare än jag tjänade dem. Så jag bestämde mig för att gå en integrationskurs och lära mig finska. Jag studerade fem timmar om dagen, fem dagar i veckan i ett år och jonglerade mellan att vara gift kvinna, student och konstnär. Men som student hade jag rätt till ett litet bidrag som räckte till de grundläggande behoven och kunde hyra en liten ateljé på åtta kvadratmeter. Det kändes som om allt

gick så bra, men sedan kom kriget i Ukraina 2022 och det var ett stort bakslag. Det var som om allt slutade fungera.

– Jag har inget förbud mot att arbeta i Ryssland, men ingen hör av sig längre och Ryssland vill inte arbeta med konstnärer som lämnat landet. Samhället blir alltmer slutet och isolerat, konstnärer fortsätter att hålla utställningar men är betydligt försiktigare och vanligtvis i utrymmen som varken är offentliga eller statliga. Det är som om de gömmer sig i utställningar i lägenheter och försöker på så sätt främja varandra. Det är som en slags sekterism. Till en början uppfattade jag det som något

negativt, men om du tittar på konsten i stort i Europa så upptäcker du att även där tycks det vara en homogen värld med likartade teman.

Den fria konsten hålls tillbaka av kriget, av förtrycket av olikänkande och frågor som queer, men också av den allmänna diskussionen om män i värnpliktig ålder. Det är teman som just nu förekommer i hög grad i konstnärers arbeten. Jag respekterar de konstnärer som trots allt stannar kvar och vill försöka tro och hoppas på att gränserna en dag kommer att vara öppna igen och allt att förändras. Konstnärer är fria själar och de kommer alltid att hitta ett sätt att uttrycka sig på, även i den mörkaste av tider.

Alena Tereshko,
Hand-raised
Worm, 2023.

Oksana Yushko, Where Have
All The Birds Gone?, 2024.

OKSANA YUSHKO

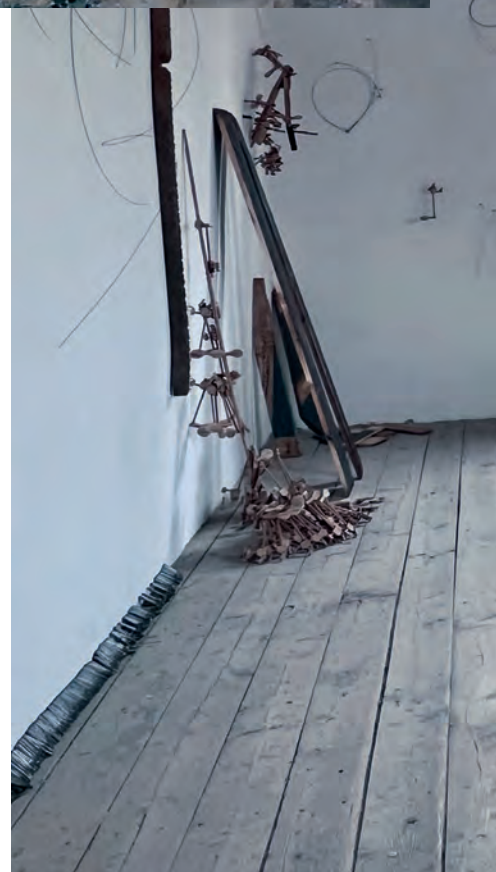
är en tvärvetenskaplig konstnär och curator med en bakgrund inom fotojournalistik. Hon föddes i Ukraina men flyttade senare till Ryssland för att studera och arbeta, där hon stannade i cirka 20 år. Efter Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina 2022 flyttade hon till Georgien, men återvände till Ryssland för att fortsätta arbeta som fotojournalist med internationella medier tills det blev omöjligt. För närvarande är hon baserad mellan Georgien och Tyskland, i väntan på att hennes ansökan till ett tyskt universitet ska gå igenom.

Oksana Yushkos verk har visats världen över och återfinns i såväl offentliga som privata samlingar i Ryssland, Ukraina, USA, Tyskland, Schweiz, Italien, Frankrike, Japan, England och Spanien, för att nämna några. Yushko har mottagit ett flertal utmärkelser, inklusive The Royal Photographic Society's 100 Heroines Award, Luma Rencontres Dummy Book Award Arles 2017, Prix Bayeux Calvados Award for Web Journalism 2014, bland andra.

– Min mixade bakgrund har försett mig med ett brett perspektiv. Jag tycker om att utforska olika synvinklar och tillvägagångssätt och detta har lärt mig att vara öppen för nya idéer och perspektiv. I min konstnärliga och curatoriska praktik involverar jag ofta

nära vänner och konstnärskollegor. Samarbetet berikar mitt arbete och ger ytterligare nyanser till ämnet ifråga. Mitt arbete är ofta ur ett fågelperspektiv, det hjälper mig att se den större bilden samtidigt som jag behåller ett "close-up"-perspektiv.

– Med mitt projekt *Vart har alla fåglar tagit vägen?*, som jag startade 2022, ville jag visa kopplingen mellan migration, kommunikation och konflikt. De hybridfåglar vi skapade kallas för *Surzhyk*, och är formade av vete- och rågmjöl. Bokstavligen förkroppsligar de ordet surzyks etymologi, en sammanblandning av ryska och ukrainska språket som i sin tur hänvisar till en blandning av vete- och rågmjöl som leder vidare till antikrigssymboler, som återspeglar hur ord, liksom frön, kan så enhet eller konflikt, och hur språk kan förena eller splittra.

Oksana Yushko,
Call A Friend,
Picnic Stories i
Armenien.

Oksana Yushko,
Call A Friend,
workshop i Georgien.

HUR HAR IMMIGRATIONEN PÅVERKAT DIN KONSTNÄRLIGA PRAKTIK?

Anastasia Veprev,
Duck and Cover, 2025.

Anastasia Veprev,
Pomor ornaments, 2024.

ANASTASIA:

Till en början kände jag mig väldigt vilsen och det gör jag fortfarande. Jag kan inte arbeta med tyska språket på samma nivå som jag gjorde med det ryska, och jag känner inte till den lokala historien tillräckligt väl för att kunna förstå och upptäcka vad som kan vara av intresse att lyfta fram. De senaste tre åren har jag tillbringat större delen av tiden med att lära mig ett nytt språk och de teman jag tidigare arbetat med känns snarare som nostalgiska minnen av mitt hemland.

Att tvingas lämna sitt hemland och flytta till ett annat – tvångsinvandring – utgör en enorm stressfaktor med en hög ångestnivå.

Jag har skrivit en bok om ett förlossningssjukhus i Ryssland, men under de år som jag brevväxlat med förlaget har jag kunnat se såväl mitt hemlands som min boks förvandling.

Nya absurda lagar införs i Ryssland nästan varje månad — till exempel lagen som förbjuder ”uppmaning till abort”. Min bok som ursprungligen var tänkt som en kritik av sjukvårdssystemet, där fanns åtskilliga berättelser om abort — har i bokens abstrakt och marknadsföringsmaterial förvandlats till en text om moderskapets lycka.

En del av mig är fortfarande kvar i Ryssland och lever en schizofren tillvaro helt på egen hand.

Min klass höll nyligen en grupp-utställning i en övergiven bunker i närheten av Leipzig, socialismens trauma fortfarande tycks starkt i människors medvetande i Leipzig, i det forna Östtyskland.

Mitt verk *Duck and Cover*, 2025, är från denna bunker.

Bunkern var ett projekt som byggdes i total hemlighet av Stasi. Trots att den byggdes alldeles i närheten av en liten by fanns ingen som kände till

den. Kanske var det fördelaktigt för de som bodde där att varken se eller höra något. När bunkern till slut var färdigställd var det redan för sent. Den politiska regimen hade kollapsat och bunkern övergavs. På 1990-talet användes den som soptipp eller till ravefester.

Jag tänkte att kontrasten mellan den hårda, smutsiga bunkern och de mycket små papperssångar jag gjort tidigare gjort som. Jag gjorde dem för de döda, de namnlösa och bortglömda, som saknade frid. Här blev sångarna större, för att de avlidna regimerna och andra ideologiska spöken från det förflutna skulle få komma till vila. Jag njöt av att leka med skuggor under installationen — en hyllning till tidig tysk expressionism à la *Dr. Caligaris kabinett*. Men allt arbete gjordes helt på egen bekostnad och jag hoppas att det kommer att vara användbart för mig i framtiden.

Oksana Yushko, Where Have All The Birds Gone? 2024.

OXSANA:

I Georgien har jag arbetat med ett projekt som heter *Call a Friend*, som jag startade tillsammans med en av mina vänner i Ryssland. Projektet kretsar kring kommunikation och vänskap människor emellan och hur vi påverkas av politiken, omsorgen om varandra och inte minst gästfrihet. Hela tiden har vi arbetat på så kallad gräsrotsnivå, i mindre samhällen och byar. Att vara ute på fältet är viktigt för mig och precis som jag i min konstnärliga praktik använder olika medier, som fotografi, video, skulptur och installationer, inkluderar jag också i min konstnärliga forskning dokumentärt material, antropologiska och sociologiska studier. Själva titeln uppmanar också till handling och till att bygga nätverk och skapa gemenskap människor emellan. *Call a Friend* är snarare en pågående process än en enstaka händelse.

Istället för utställningar har vi haft residensvistelser med samtal och performance. Genom att intervjua människor vid respektive residens och ställa samma frågor har vi också kunnat knyta samman platser och skapa en gemenskap dem emellan.

Eftersom jag själv befinner mig i ständig rörelse länder emellan, är jag intresserad av ekologiska och migrerande, språkliga rutten och här spelar flyttfåglar en viktig och naturlig roll för mig. I mitt nuvarande projekt "Var har alla fåglar tagit vägen?" kopplar jag samman våra uttryck. Här kan jag se en parallell till mitt konstnärliga uttryck och all min samlade erfarenhet. Jag är en etablerad konstnär, men jag har förlorat en stor del av mitt konstnärliga sammanhang på grund av påtvingad migration, och vill nu gå tillbaka till skolan igen och börja studera.

ALENA:

Min flytt till Finland 2020 sammanföll med pandemin, vilket gjorde det många gånger svårare att anpassa sig. Tack vare en vän som grundat ett konstnärsdrivet galleri kunde jag fortsätta min verksamhet. Så småningom lärde jag känna fler konstnärer men i början innan jag kunde finska, kunde jag inte kommunicera direkt med någon. Så jag började med performance och jag var rädd att det skulle vara likadant här, men redan efter min första performance kom folk fram och tackade och jag insåg att konstens språk är universellt: det spelar ingen roll vilket modersmål du talar eller vilka teman du utforskar – publiken kommer att förstå ändå.

Under pandemin startade jag ett

nytt projekt tillsammans med min man där vi gjorde konst av mjukisdjur som numera utvecklats till mjuka robotar. När man är i ett tillstånd där man varken vet ut eller in, kunde de här leksakerna på något sätt fungera som ett led i kommunikationen med andra människor. Jag var också så påverkad av kriget att Jag befann mig i ett tillstånd där jag inte visste om det ens var möjligt att fortsätta som konstnär. Jag försatte mig själv till docka och när folk svarade och började leka med dockorna fanns en öppning till möten med andra. Nu gör jag större skulpturer med elektronik, ljud och rörelse, och de kan vara roliga, sorgliga, skrämmande, beroende på vilket humör man själv befinner sig på när man tittar på dem. I samarbetet med andra har det utvecklats åt dockteater.

Alena Tereshko,
Applause, 2024.
 Foto Kamila Sladowska.

OM KONSTNÄRLIG YTTRANDEFRIHET

ANASTASIA:

Under det första året av invandring — kanske till och med de första två åren — vågade jag knappt öppna munnen. Jag ifrågasatte mig själv. Vem är jag? Vem skulle vilja höra på vad jag har att berätta? Det finns människor som har viktigare saker att

säga. Men sedan började jag fundera över hur jag kommit på den här idén överhuvudtaget? Varför skulle jag offra mig själv? Under lång tid fanns en tendens inom den samtida konsten att översätta konst som producerats lokalt till ett internationellt sammanhang, men nu har konst från Ryssland så dåligt rykte att den befinner sig utanför

de huvudsakliga trenderna. På ett sätt tar osäkerheten formen av ett nytt slaveri. I Sankt Petersburg kunde jag leva på det jag tjänade som konstnär. Livet i Sankt Petersburg är extremt billigt jämfört med Europa. Det finns gratis sjukförsäkring och det är billigt att hyra ett rum någonstans. Här är det omöjligt att leva på sin konst.

OKSANA:

Jag skulle säga att det beror på de länder, institutioner och ideologier som påverkar specifika idéer och röster. Vissa ämnen är tabu, medan andra är kopplade till geopolitiska spänningar, kriser och krig. Min fotojournalistik brukade fokusera på mer aktivistiska ämnen, människor och idéer. Vi försökte vara objektiva och tidigare

kunde vi säga att vi distanserade oss från politik. Nu kan vi inte det. Det är uppenbart. Världen har blivit svartvit. Tidigare arbetade jag med fotojournalistik och mina dokumentärprojekt. Nu är jag mycket mer intresserad av att hitta min egen röst utan förmedling via media, redaktörer eller förlag. Då är den mer uppriktig och tydlig, och den är fortfarande fokuserad på att förena människor, inte på att splittra dem.

ALENA:

År 2015 gjorde jag ett verk om Rysslands invasion av Krim. Det var en performance där jag åt upp mig själv, och som slutade med att allt översvämmades av havet. Jag gjorde det inte så mycket för att uttrycka en politisk ståndpunkt, utan mer för att jag kände mig så oerhört förorättad. Jag såg hur mina relationer med Ukraina och mina ukrainska kontakter förstördes. Även om jag aldrig har varit i Ukraina, har jag ett ukrainskt efternamn och ukrainsk härstamning. Det var en så smärtsam upplevelse att jag bara inte kunde hålla tyst. Efter att ha avslutat integrationskursen i finska anmälde jag mig till mastersprogrammet på konsthögskolan och genom det fick jag också mycket stöd. På grund av programmets internationella karaktär fanns det människor från hela världen, vilket på något sätt tog bort problemet med att ha yttrandefrihet eller ej. Det var först på akademien som jag insåg att ingen bryr sig om var du kommer ifrån, i första hand är du en konstnär och det spelar inte heller någon roll vilka teman du arbetar med.

» SAMARBETE MED INSTITUTIONER OCH DEN INSTITUTIONELLA EFTERFRÅGAN AV KONSTNÄRER FRÅN RYSSLAND

ANASTASIA:

Ärligt talat har jag inte mycket erfarenhet av att samarbeta med tyska institutioner. Faktum är att jag nästan inte har någon alls, eftersom jag först fokuserade på att försöka överleva och sedan på mina studier. Innan vi lämnade Ryssland diskuterade vi efterfrågan på aktivistisk konst med en anti-krigsinställning. Jag har hört att anti-krigsutställningar tenderar att vara mer DIY. Stora institutioner i väst försöker undvika ett samarbete med ryska konstnärer, för säkerhets skull.

Min portfolio dog 2022.

OKSANA:

När jag pratar om institutioner är jag mer intresserad av att arbeta på en lokal gräsrotsnivå. När man har kollegor som delar samma tankar kan man göra sin röst hörd, som i en kör. Det blir som en polyfoni av röster. Jag ser mig inte som en aktivist och jag försöker undvika komplikationer på grund av den politiska situationen. Inte för att de skrämmer mig men för att jag vill skapa konst som

förhåller sig fri, oberoende av något eller någon annan. Det är inte alltid så lätt, det är som att försöka springa mellan regndroppar.

I projektet *A Bridge Too Far*, nu senast i samarbete med Arthur Bondar i Regensburg i Tyskland, använder jag mig av en överbrygningsmetod som visserligen är platsspecifik, men som kan implementeras på olika platser och miljöer. Alla delar är viktiga i en bro, minsta skruv som kan få hela

konstruktionen att falla samman. Det har fått mig att fundera över hur språk används i olika sammanhang, hur ord kan föra människor samman eller slita dem isär eller hur vår uppfattning av språket förändras med kontexten.

Call A Friend-projektet handlar om hur nätverk av vänner och människor kan inspirera och uppmuntra oss att gå framåt. Även om vi inte befinner oss i en omedelbar närhet, kan vi stötta varandra att inte ge

Alena Tereshko
i arbetet kring
Peter Paul Rubens
verk Romersk
välgörenhet.

ALENA:

För mitt examensprojekt fortsatte jag att arbeta med en serie verk som jag påbörjat redan 2015. Den heter *Why F*, där F står för feminism, fokus och fejk. För denna serie återskapar jag målningar av berömda konstnärer ur de kvinnliga modellernas perspektiv. Förståeligt nog skulle detta vara omöjligt utan någon form av magi. Därför är fejk-elementet så viktigt. Projektet bygger till stor del på fantasi. Jag valde att arbeta med **Peter Paul Rubens** målning *Romersk välgörenhet* från Eremitaget i Sankt Petersburg. Projektet består av två delar och den första delen är en målning som jag avslutade 2024 medan jag studerade. Till den andra delen gjorde jag en filmessä baserad på de fakta jag hittade när jag studerade Rubens och hans målning, och drog samtidigt paralleller till mitt eget liv. För att kunna göra den här filmen ville jag åka till Ryssland, men oroade mig för vad mina lärare och min professor skulle tycka. Men de stödde mig alla enhälligt. Min professor hänvisade till principerna för akademisk frihet och även om vi hade motsatta politiska åsikter, om det var viktigt för min forskning, var han skyldig att stödja mig. Övrigt och glädjande nog, tilldelades jag i år Johanna Ehrnrooth-priset från Konstakademien för min målning och mitt projekt *Why F*. •

upp. Tillsammans kan vi skapa ett bredare perspektiv.

Vad kan jag säga annat än att jag vill artikulera mig själv och arbeta med frågor inom den ekologiska, politiska och sociala sfären. Det är det enda konstnärliga medium som står mig till buds. Jag är som sagt inte en aktivist, jag arbetar genom min konstnärliga verksamhet tillsammans med andra. Utan gemenskap med andra människor är jag ingenting.

Oksana Yushko,
A Bridge Too Far,
Georgia, 2022.